

PROČ

VÝCHOVNĚ PSYCHOLOGICKÉ PORADNY...

Dr. BOLESLAV BARTA

(Dokončení. Začátek v čísle 1)

Již na podzim roku 1948, tedy ihned po tom, co se dělnická třída ujala moci, bylo u nás zřízeno odborné studium psychologie jako samostatného oboru na filosofických fakultách.

Najvyšším cílem psychologie je podat vědecký výklad osobnosti, prozkoumat podmínky jejího optimálního rozvoje a některé z těchto podmínek v praxi vytvářet. Rozvojem osobnosti v pedagogickém procesu se zabývá pedagogická psychologie, její specializace byla při studiu psychologie zřízena. Pedagogičtí psychologové nemohou však být jen čistými teoretiky, ale musí se pedagogického procesu aktivně účastnit, musí být rovněž pedagogy. To však znamená, že by měli učit jako učitelé nebo přímí poskytnout výchovatelé či zvažovat odpovědnosti rodiče a přehlířet jejich pedagogickou úlohu.

V pedagogickém procesu mají pedagogičtí psychologové své specifické poslání, které spočívá mimo jiné v tom, že řídí redakční proces problémového dítěte a že provádějí vědecky podloženou prevenci nežádoucích jevů v dětském chování při svém pětiletém vysokoškolském studiu vycházejí z přírodovědeckých základů psychologie (anatomie, fyziologie, biologie, biochemie), získají dobré filosofické a společenskovední základy (marxismus-leninismus, dějiny filosofie, logika, etika), seznamují se dostatečně s lékařskými obory (klinická patologie, pediatrie, dětská neurologie, dětská psychiatrie), studují řadu teoretických i užitých psychologických oborů (obecná psychologie, dětská psychologie, pedagogická psychologie, psychopatologie, srovnávací psychologie atd.), cvičí se v diagnostických i experimentálních psychologických metodách, vzdělávají se v ekonomické a v sociální psychologii, zabývají se otázkou volby povolání a konečně poznají dobře i vlastní pedagogickou problematiku.

Již z tohoto stručného přehledu odborné přípravy je zřejmé, že se pedagogickým psychologem dostává právě takové vědeckopraktické připravenosti, která plně odpovídá požadavkům kladeným na řídicího činitele redakčního procesu.

Tato skutečnost se odrazila již také v praxi při zřizování psychologických výchovných klinik (Bratislava, Košice) a dětských psychologických poradnách (Brno, Olomouc, Ostrava) a v těch úspěších, které měly ve vědeckopraktické činnosti na úseku redakce problémových (dificilních) dět. První psychologická výchovná klinika byla zřízena v Bratislavě r. 1957, první dětská psy-

chologická poradna byla zřízena v Brně o rok později.

Pracovníci těchto institucí začali uskutečňovat požadavek (hovělo se o něm na IX. sjezdu KSČ), aby se pedagogičtí pracovníci vědecky zabývali i tou malou částí mládeže, které trpí nejzávažnějšími poruchami chování, zejména neukázněností, neposlušným, páskovitým a chuligánstvím. Na základě vědeckého výzkumu rozpracovali již teorii některých poruch a vědeckovýzkumnou cestou hledají metody nápravy i prevence.

V současné době stojí před první vědeckým zobecněním materiálu, který získali za celou dobu činnosti. Dobrá úroveň dokumentace umožní, aby při zpracování bylo použito také moderních metod matematicko-statistické analýzy. Pak teprve bude možno zrealizovat odpovědně navržený účinný systém opatření, která by napravila nežádoucí změny ve vývoji osobnosti dítěte.

Nieméně některá předběžná zkušenostní zobecnění dovolují již vyslovit hypotézu o tom, jak nejlépe zajistit účinnou péči o problémové děti. zdá se, že drobně nemáže v duševním vývoji dítěte, která se projevují jako lhostejnost, drobné poňvody, negativismus, škodlivost, nespolehlivost, plachost, hemžičnost, pasivita, nevládnivost, zapomenlivost, toulelost atd., jsou u určitého procenta dětí nádem, z něhož vyrůstá později páskovití, chuligánství, absenciérství, fluktuantství, nekoolektivnost, asociálnost a jiné rysy osobnosti, které jsou v rozporu s tvářností socialistického člověka.

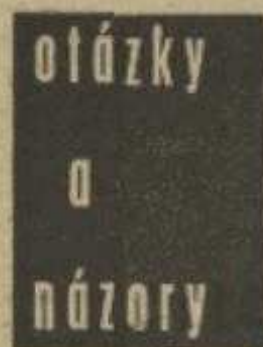
Má-li socialistická a komunistická společnost v budoucnu odstranit tento typ poruch v duševním vývoji člověka, je zapotřebí věnovat v tomto směru značnou i vysoce odbornou péči již dětem a započít co nejdříve s rozsáhlou vědeckou podloženou prevencí. Mají-li být tato opatření účinná a neformální, musejí vycházet z vědeckého poznání podstaty všech typů dětí.

Bylo by proto žádoucí zříditi (po vzoru bratislavském) v sídlech univerzitních kateder psychologie (Praha, Brno, Bratislava) psychologické výchovné kliniky s několikaletým internátem, jejich posláním by bylo:

1. Zajistit v podmínkách dlouhodobého pozorování vědeckovýzkumnou práci v psychologické diagnostice a v psychologických nápravných metodách u dificilních dět;
2. rozpracovávat teorii i praktické zásady prevence dificilní;
3. se všemi vědeckými výsledky své práce

4. sloužit k výuce poslušných psychologů;
5. plnit ambulantní poradenskou službu v případech drobnějších výchovných obtíží;
6. navrhnout příslušné opatření po stránce psychologické a sociální.

V každém kraji republiky by měla být do budoucna zřízena krapitá dětská psychologická poradna (podle brněnských zkušeností), která by přecitavovala jednotku vědecko-operativní (učitelů, průzkumnou a

metodickou. Personálně by měla být obsazena 2-4 pedagogickými psychology, pracovníkem pro sociální průzkum a vychovatelem. Externím pracovníkem se stálým úředním svazkem by měl být pediatr. Účast spolupráce s dětskou psychiatrickou a neurologickou službou by měla být samozřejmostí.

V jednotlivých okresech by se pak postupně měly zřizovat i okresní výchovné psychologické poradny. Ty by měly charakter operačních, metodických a průzkumných jednotek. Každá by měla být obsazena asi 2 pedagogickými psychology a jedním vychovatelem. Podobně jako u krajské dětské psychologické poradny by měl být i zde uzavřena stálá externí úvazek pediatra a úzká spolupráce s dětskou psychiatrickou službou. Pracovníci této poradny by mohli vykonávat několik hodin týdně poradenskou službu rovněž v nevelikém průmyslovém podniku svého obvodu.

Bylo by správné, aby přímo z řad učitelů byli vybráni jednotlivci, kterými by bylo umožněno nástavbové výchovné pedagogické studium na univerzitách katedrách psychologie. Ti by pak na školách zastávali funkci školních výchovných psychologických poradců.

Výchovné psychologické poradny by pomohly škole řešit velké množství školů. Z nich nejdůležitější by však byly dva následující. Především by pečoval o duševní zdraví žáků a jeho upevňování, staral by se o nápravu poruch v jejich chování. Současně by i uplatňoval řídicí vliv na výchovu žáků k povolání.

První školní školní výchovné psychologické poradny by tedy spočívaly v tom, že by jedněm přímo pečoval o nápravu jednodušších případů dětí a že by na druhé straně vybíral komplikovanější případy i počínající poruchy bescharakterické a neurologické, které by podle svých povahy předával

do péče výchovně psychologických poraden nebo zdravotnických zařízení. Byl by v tomto případě jakosi prodlouženou rukou okresního pedagogického psychologa, okresního psychiatra a okresní odborné komise pro mládež vyžadující zvláštní péči.

Přináší druhého úkolu vychází z představy, že žák bude již od první třídy systematicky koordinovanému působení třídních učitelů, výchovně psychologického poradce a ostatních učitelů, rodičů a organizační mládeže, které ho budou připravovat na povolání. Řídícím a sjednocujícím činitelem tohoto působení by byl školní výchovně pedagogický poradce, který by průběžně hodnotil, jak se rozvíjejí schopnosti jednotlivých žáků i jaký je účinek dosavadního výchovného působení na vytrávení žadoucích zájmů. Spolu s třídním učitelem by o tomto vývoji vedl záznamy a určoval další směr a metody výchovy žáků. V této dokumentaci by samozřejmě nesměly chybět ani názory školního lékaře o zdravotním stavu žáka a jeho změnách. Komise pro volbu povolání by pak v důležitých a dvanáctitřídních letech měla na základě takto dlouhodobě vedené dokumentace učinit konečné závěry a vydat doporučení, která by byla ve shodě s žákovými zájmy, s jeho zájmy a schopnostmi i ekonomickými potřebami státu.

Tato komise by tedy nebyla autoritativním orgánem, který by sám o sobě a na poslední chvíli určoval vývoj člověka, ale byla by jen posledním článkem řetězu v psychologicky podloženém řízení výchovy k povolání.

Základní změny, které se nyní začínají uskutečňovat v celé škole výchově, velmi usnadní tuto práci, protože vytvoří objektivní podmínky pro rozvoj nejrozumnějších pracovních zájmů a schopností. Zde platí slova soudruha N. S. Chruščova, která pronesl ve svém memorandu jak upravit sítě školy se životem... „... je třeba při výchově a výuce dětí na školách připravovat je již od první třídy psychologicky na to, že se budou muset v budoucnu účastnit společensky užitečné činnosti, pracovat, vytvářet hodnoty potřebné pro rozvoj socialistického státu.“

■ Uvedený návrh silně poradenáckých zařízení ve výchově je zatím vyložen jen schematicky a staticky. Přesto i tak je zřejmé, že v případě jeho uskutečnění by bylo zajištěno dokonalé organizační i lidské napětí všech navrhovaných institucí, a to jak ve směru vertikálním, tak i horizontálním.

Závěrem bych chtěl zdůraznit, že poradenství ve výchově má jen tehdy naději na úspěch, bude-li důsledně postaveno na vědeckém poznání. Na druhé straně je nutné mít na zřeteli, že soustava poradenáckých institucí musí dodati takovou organizační formu, která by přímo na půdě persnické praxe zabezpečovala rozvoj stále hlubšího poznání zákonitostí výchovného procesu. Nejde to o nic jiného než o dialektický vztah stáleho zdokonalování teorie prostřednictvím přesvědčivého a hlubšího poznání praxe a o další zdokonalování praxe pomocí správné teorie. Poradenství, které nebude tento vztah uvědomile respektovat, nemůže mít trvalý úspěch a nemůže být ani společensky užitečné.

Zamyšlení nad dvěma architekty

Předposlední den r. 1961 zemřel architekt Josef Havlíček. 25. ledna by se byl dožil 70 let jeho generaci druh a přítel architekt Bedřich Feuerstein. Tyto dvě události přímo podnětují k hlubšímu zamyšlení nad významem naší meziválečné architektonické avantgardy a dílem jejich průkopníků. Na to nestačí článek, ani seriál článků. Potřebujeme sntně zpracovat naši neposlouší kulturní historii v tomto století. Seznámil s ní mládež, která zná mnohá její výsledky pouze z odvaru díla naší sovětské a německé avantgardy ve formě jejich reasortu ze Západu, kde mezitím většinou strátila svou společenskou bází.

Josef Havlíček přežil o čtvrt století Bedřicha Feuersteina. Dílo obou architektů je stejného rodu: je to hledání nové humanistické tváře lidského společenství uměleckými formami architektury. Feuerstein, který si vzal dohevolně život, sálčen neúspěchy, nepochopením a nezrozuměním ze krize I. republiky, zanechal za sebou pouze fragment svého talentu a mnohá ži-

vých myšlenek. Josef Havlíček více realizoval, protože děle žil a byl větším bojovníkem. Hory projektů staveb pro všechny účely, které za sebou zanechal, vynášejí svým rozpětím monumentální měřítko socialistické architektury bez třídních i drabových hranic. Ve dřevu i s těmito projekty však jsou i jeho velké realizace také jenom fragmentem. Staly se známé po celém světě a představily naši architekturu svou podnětností, umělostí i původností koncepce a výtvarnou zralostí.

Je možno zde jen naznačit stavby a projekty nejproslulejší, jako palác ÚRO na Žitkově z let 1929—1933 (spolu s arch. Karlem Honzíkem), poválečné sídliště s výtvarnými domy v Kozdřelově, sídliště v Lábečské kotlině v Hradci Králové, váleové administrativní paláce pro Žitkov, Hlubočovice a Toronto, vedle desítek výtvarných soutěží a meších realizací po celé republice.

Naše architektura, dosáhla ve svém díle s předválečnou architekturou svým rozsahem a díky typizaci vysokého standardu. Nicméně potřebujeme i v ní stejně jako v ostatních oborech umění, díla nadprůměrná, strhující a přesvědčivá. Tvorbě Bedřicha Feuersteina i Josefa Havlíčka, dvou hluboce pravdivých a citlivých umělců, akuzují čsta svou vysokou společenskou náročností, skromností a tvůrčím zánětem.

Otakar Nooý

Skončila výstava Antonína Slavíčka, která se dočkala v naší historii nebyvalé návštěvy. Připomíná jme si tuista výstavou umění generace, která nastupovala na přelomu století. Shodou okolností připadá na 14. ledna devadesáté výročí narození nejhlášího Slavíčkova draha, další významné postavy našeho malířství té doby, Antonína Hudečka. Původně figuralista, podějí se připojil k „ukotským“ žákům Malákovy krajinářské školy, mezi nimiž byl právě Slavíček nejmladší osobností. Hudečkovo umění se také zpočátku vyvíjelo pod jeho silným vlivem. Kromě krajin ukotského období věnoval se v pozdějších letech i jiným oblastem, především portrétu a při světové válce se stal jedním z těch českých malířů, kteří se hluboce inspirovali krajinou slovenské krajiny. A. Hudeček zahrnoval především krajinu horských istranských masívů. Byl malířem nálad, jemného koloritu, šle se především o vytištění poetického umyslu přírody. — Zemřel před jedenácteti léty, 11. srpna 1941.